

İKTİSATTA "ÖĞRETİM DİLİ" TARTIŞMALARI

Prof. Dr. Selçuk CINGİ*

GİRİŞ :

Genel olarak yükseköğretimde, özel olarak da iktisatta, öğretim dili konusu etraflıca tartışılmadan karara bağlanmış önemli bir sorunun kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda yabancı dilde öğretim yapan bir yükseköğretim kurumu olmak "modası" giderek yaygınlaşmaktadır. Yükseköğretim Kurumları birbirleriyle yarışircasına öğretim dilini kısmen yada tamamen yabancı dile dönüştürerek, kaliteli öğrencilerin talep ve tercih ettiği kurumlar olarak algılanmayı amaçlamış bulunmaktadırlar. Bütün bu gelişmelerin ciddi bilimsel değerlendirmelerinin yapıldığı da maalesef söylenemez. Ve görülen o ki, bilim üretme ve yayma amacıyla kurulmuş olan Üniversitelerimiz, öğretim dili konusunda bilimselliği tartışılabilir yargılarla karara ulaşmaktan kendilerini alıkoyamadıkları gibi, bu durumdan pek de şikayetçi değildirler. Üniversitelerimizde çoğunluğun suskun olmasına karşılık, çok küçük de olsa, bir azınlığın sorunun ciddiyetine işaret eden yazılarını çeşilli gazete ve dergilerin köşelerinde görebilmekteyiz. Bu makalenin amacı da öğretim dili konusunu yüksek sesli tartışmaya açmaktadır. Değerli Hocamız merhum Prof. Bedri Gürsoy'un anısına düzenlenen bir kitap için bu konunun seçilmiş olması da bir rastlanı olarak kabul edilmemelidir. Zira Prof. Gürsoy, Türkçe'ye olan engin vukufu ile öğrencilerinin belleğine bilimi vecizleştirerek yerleştirebilmiş ender bilim öğretilerinden biridir.

I - Öğretim Dili ve Yabancı Dile Duyulan İhtiyaç :

Bu çalışma açısından saptanması gereken ilk nokta öğretim dilinin bir amaç değil, aksine bir araç olduğu gerçeğidir. İkinci önemli saptama ise, yabancı dili (konumuz açısından İngilizce'nin) bilmenin, bilime ilk elden ulaşmada sağladığı sayısız yararlarının inkar edilemeyeceğidir. Öğretim dilinin yabancı dile dönüştürülmesi çabaları ise yukarıda vurgulanan iki noktanın gereği gibi kavranamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Prof. Güvenç (1985, s: 126) toplumumuzun eğitim bilincinin "yabancı dile

* Hacettepe Üniversitesi, İktisadi İdari ve Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi

eğitim" ile "yabancı dil öğretimi" arasındaki farkı henüz yeterince kavrayıp ayıramadığını belirtmektedir.¹

İletişim açısından öğretim dilinin bir araç olarak, öğrenci (alıcı) ile öğretici (verici) arasında mesaj alış-verişini eksiksiz ve vericinin hedeflediği doğrultuda alıcı tarafından algılanmasına yol açtığı takdirde, etkin ve etkili olabilir. Öğretim dili, taraflar arasındaki iletişimi en doğru ve en hızlı biçimde sağlayabildiği ölçüde etkin kullanılmış olabilecektir. İletişimde amaca ulaşma derecesi itibarıyla etkililik (effectiveness) de öğretim dilinin etkin kullanımına bağlı olarak artacaktır. Kuşkusuz, yabancı dilin öğretim dili olarak kabulü ile öğretim dilinin etkin kullanımının kısıtları iletişimde etkililiğin de kaçınılmaz olarak zayıflamasına yolaçacaktır.

Yabancı dil öğrenmenin, konumuz açısından bilimsel gelişmeleri izleyebilecek düzeyde yabancı dil bilmenin, kişilere mesleki bilgilerini artırmada önemli katkıları sağlama fırsatını vereceği açıktır. Belirli bir mesleği kazanmanın ve o meslekde ilerlemenin yabancı dil öğrenmekle gerçekleşebileceği durumlar dışında da, öğrenilen yabancı dilin bir başka kültürle tanışma olanağını sağlamak gibi yararları bulunmaktadır.

Çağımızın, başdöndürücü hızla gelişen iletişim teknolojileriyle giderek küçülen dünyasında, gerek bir toplumda insanların, gerekse değişik toplumların barış içinde birarada yaşamalarını olanaklı kılacak koşullardan önemli bir tanesi kuşkusuz, anlamayı ve anlaşmayı sağlayacak ortak bir dildir.

Uluslar arasında siyasal, ekonomik, mali, kültürel, turistik v.b. ilişkilerin geliştiği; mal, hizmet, bilgi, bilim ve teknolojinin transferinin hızla arttığı bir ortamda, bütün kurumların bu sürece aktif bir biçimde katılma isteklerinin bir sonucu olarak yabancı dile (ya da dillere) olan talep çok büyük boyutlarda yükselmiştir. Türkiye de bu gelişmelerin dışında kalmamış, kamu ve özel kuruluşların işgücü taleplerinde yabancı dil bilmek, tercih nedeni olarak yer almıştır. Hatta bazı durumlarda sadece yabancı dil bilenlerin başvuruları işleme konabilsin diye, iş ilanları yabancı dilde yayınlanır olmuştur.

II - Yabancı Dilde Öğretim Eğiliminin Artışı :

Ülkemizde, özellikle son yıllarda yabancı dilde öğretim eğiliminin hızlı bir artış gösterdiği söylenebilir. Yabancı dilde öğretimin yükseköğretimdeki ilk örneklerini sırasıyla Robert College (şimdiki Boğaziçi Üniversitesi) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi oluşturmuşlardır. Bu kurumlarda bütün fakülte ve bölümlerde derslerin tamamında İngilizce öğretim dili olarak kullanılmaya başlanmıştır. Her iki kurumda da bir yıl İngilizce hazırlık programı uygulanması vardır. Anılan yükseköğretim kurumları üniversiteye girme başvurusunda bulunan adayların en çok tercih ettikleri seçkin kurumlarımızın başında sayılırlar.

1981 yılı sonunda yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun, Üniversitelere yabancı dilde eğitim yapabilme olanağını tanımasıyla bu iki kurumun yanına, 1986 yılında bütün fakülte ve bölümlerinde derslerin tamamının İngilizce yapıldığı Bilkent Üniversitesi eklenmiştir. Bunların dışında kalan bir çok üniversitemizde

¹Suna Tevruz, Eğitim: Yabancı Dil mi? Yabancı Dilde mi? Marmara Üniversitesi İşletme Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi. Yayın No. 1989/001, s. 2.

de bazı fakültelerin bazı bölümlerinde öğretim kısmen ya da tamamen yabancı dilde yapılmaya başlanmıştır. Bunlara örnek olarak, Hacettepe, İstanbul, Çukurova, Dokuz Eylül, Erciyes Üniversiteleri sayılabilir. Bu üniversitelerimizde bazı öğretim programları kısmen ya da tamamen İngilizce iken, Marmara Üniversitesinin değişik bölümlerinde öğretim dili İngilizce. Fransızca ve Almanca olarak çeşitlendirilmiştir. Bu üniversitelerimizin bazı eğitim programlarında da kullanılan öğretim diline göre ikili bir yapılanma gerçekleştirilmiştir. Türkçe Tıp - İngilizce Tıp, Türkçe İktisat-İngilizce İktisat v.b.

İktisat eğitimi açısından durumun da benzer eğilimler taşıdığı söylenebilir. 2547 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 1981 yılına kadar, bu alanda öğretim dili İngilizce olan iki kurum, Boğaziçi ve ODTÜ varken, daha sonra bunlara Bilkent, Marmara, İstanbul, Çukurova ve Erciyes Üniversitelerinin İktisat bölümleri eklenmiştir. 1991 yılı ÖSYM kayıtlarına göre, Üniversitelerimizin İktisat bölümlerinin öğretim dili, kontenjan, en düşük giriş puanı (Türkçe-Matematik Türü puan) ve yüzdelik dilimi açısından sıralaması aşağıdaki Tablo I'de gösterilmektedir.

TABLO I

İKTİSAT BÖLÜMLERİ

<u>ÜNİVERSİTE</u>	<u>Dil</u>	<u>Kontenjan</u>	<u>Yüzdelik Dilim</u>	<u>Puan</u>
1. Bilkent (Burslu)	İng.	10	01	533.066
2. Boğaziçi Ü.	İng.	100	01	530.297
3. ODTÜ	İng.	120	01	505.780
4. Marmara Ü. (1)	İng.	60	01	504.993
5. İstanbul Ü. (1)	İng.	260	01	477.074
6. Ankara Ü.	-	127	02	464.611
7. Hacettepe Ü.	-	106	03	455.012
8. İstanbul Ü. (2)	-	300	03	446.649
9. Marmara Ü. (2)	-	220	04	443.045
10. Gazi Ü.	-	180	05	436.565
11. Çukurova Ü.	İng.	120	05	430.370
12. Dokuz Eylül Ü.	-	250	06	428.079
13. Uludağ Ü.	-	280	07	423.634
14. H.Ü. Zonguldak İİBF	-	20	08	420.369
15. Selçuk Ü.	-	70	08	415.424
16. Erciyes Ü.	İng.	110	09	414.377
17. Bilkent Ü.	İng.	120	09	412.812
18. Anadolu Ü.	-	400	10	411.346
19. Gazi Bolu İİBF	-	140	10	411.070
20. Karadeniz T.Ü.	-	50	11	410.629
21. İnönü Ü.	-	50	11	408.448
22. Atatürk Ü.	-	150	12	404.649

Tablo'nun incelenmesinden şu sonuçlar çıkarılabilir :

- Öğretim dili ingilizce olan 7 adet iktisat eğitim programının toplam öğrenci kontenjanı 900'dür. Bu sayı toplam iktisat eğitimi kontenjanının % 27.8'ini oluşturmaktadır.
- İlk yüzde 1'lik dilimden öğrenci alan iktisat programlarının tamamı öğretim dili ingilizce olanlardır. Bunların toplam kontenjanı ise 550'dir ve toplamın % 17'sini oluşturmaktadır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin 260 olan kontenjanı bu grupta yer alan beş üniversitenin % 47.3'ünü oluştururken, bu gruba 10 adetlik burslu öğrenci kontenjanı ile giren Bilkent Üniversitesi % 1.8'lik pay alabilmektedir. Yıllardır öğretimini ingilizce yapan ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitelerinin İktisat Bölümleri ise sırasıyla 120 ve 100'lük kontenjanlarıyla, bu gruptaki paylarını ancak % 21.8 ve % 18.2 olarak koruyabilmektedirler.
- İlk yüzde birlik dilim dışında kalan ingilizce iktisat programları ise Çukurova (%5), Erciyes (%9) ve Bilkent (burssuz) (%9) yüzdelerden öğrenci almakta ve anılan kurumların toplam kontenjanı 350 olmaktadır. Bu sayı, yukarıda % 1'lik dilimden öğrenci alan kurumların toplam kontenjanının % 63.6'sını ifade etmektedir.
- Eğitimini Hacettepe Üniversitesinde yapmakta olan Zonguldak İİBF ile Bilkent Üniversitesinin (burslu-burssuz ayırım yapmaksızın) hesaba katılması durumunda, Tablo'da yer alan öğretim programı sayısı 22'den 20'ye inmektedir. Buna göre, iktisat programlarında ortalama öğrenci sayısı 162 olarak hesaplanabilir ki, bu sayı iktisat eğitimi ingilizce yapan 7 kurum itibarıyla 128'e çıkmaktadır. Öğretim dili ingilizce olan programlarda en yüksek kontenjanlı İstanbul İktisat Fakültesi hariç tutulursa, bu sayı 106'ya düşmektedir. Türkçe İktisat programları kontenjanı ortalaması 167 olarak hesaplanmaktadır. Tabloda yer alan bilgiler çerçevesinde Türkçe İktisat programlarının genelde % 57.5 daha kalabalık sınıflarda yapıldığı söylenebilir.

III - Yabancı Dilde Öğretimin Karşılaştığı Sorunlar : (Araştırma ve Bulgular)

Öğretim dili olarak anadil yerine bir yabancı dilin kullanılması çok doğal olarak bir takım sorunlara yol açabilmektedir. Genellikle yüksek öğretimde yabancı dilde öğretim kararı alınırken, bunun doğuracağı muhtemel sorunlar da düşünülmektedir. Ancak sosyal talebin bu yönde olduğu gerekçesiyle ve bu sorunların zamanla üstesinden gelinebileceği düşüncesiyle alınan kararlara sadık kalınmaktadır. Bu konuda oldukça büyük bir iyimserlik egemendir. Yabancı dilde öğretimin sağlayacağı yararların, maliyetlerinin üzerinde olacağı görüşü, esasen önyargılarla beslenmiş bir iyimserliğin kaynağını oluşturmaktadır. Gerçekten bu konuda karar alan kurumların hiçbirinde bilimsel bir araştırmaya başvurma gereğinin duyulmuş olması da şaşırtıcıdır. Yabancı dilde öğretim kararı alma öncesinde olduğu gibi, uygulamaya süresince de sonuçları ve sorunları objektif, bilimsel araştırma yöntemleri ile ortaya çıkarma girişiminde bulunulmamaktadır. Bu yargıya, öğretim üyesi olarak görevli bulunduğum Fakültenin yabancı dilde öğretime geçme kararını almadan önce benden istenen bir raporun hazırlanması sırasında vardığımı belirtmek isterim. Bu makalede derlediğim bilgilerin pek çoğu da zaten sözü edilen rapor vesilesiyle edinilmiştir.

Yabancı dilde öğretimin karşılaştığı sorunların saptanmasında şu üç yoldan yararlanılmıştır :

1) **Görüşmeler** : Konuyla ilgili deneyimli çok sayıda öğretim üyesiyle bizzat yaptığım görüşmeler yanında özellikle Prof. Dr. İzzettin Önder; Prof. Dr. Oya Köymen ve Prof. Dr. Taner Berksoy'la konu enine boyuna tartışılmıştır. Anılan öğretim üyelerinin bu konudaki gözlem ve izlenimleri sadece kendi görevli buldukları kurumlarıyla sınırlı değildir. Zira örneğin Prof. Önder yıllardan beri İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde Türkçe ve İngilizce İktisat Bölümlerinde öğretim üyeliği yaptığı gibi, Boğaziçi Üniversitesinde de hocalık yapmaktadır. Prof. Köymen de önce ODTÜ'de şimdi de Boğaziçi Üniversitesinde İngilizce İktisat okutmakta olan bir öğretim üyesidir. Prof. Berksoy da diğerleri gibi zengin deneyimini, önce Hacettepe Üniversitesindeki öğretim üyeliğinden, sonra da kuruluşundan bu yana Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümündeki yönetici ve hocalığından elde etmiştir. Anılan öğretim üyelerinin aktardıkları kurumlar arası karşılaştırmaları da içeren gözlem ve izlenimleri değerlendirmelerimde çok değerli katkıları sağlamıştır.

2) **Bilimsel Bir Araştırma** : 1989 Yılında Doç. Dr. Suna Tevruz tarafından yapılan ve Marmara Üniversitesi İşletme Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezince yayınlanan "Eğitim : Yabancı Dil mi? Yabancı Dilde mi?" başlığını taşıyan çalışma, bu alanda edinebildiğim tek bilimsel araştırma olmuştur. Bu araştırma Marmara Üniversitesi birinci ve ikinci sınıf İngilizce İşletme Bölümünde okuyan 48 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Çalışmada ders konusu olabilecek bazı kavramları içeren bir metin kullanılarak, bu kavramların öğrencilerin yaşantılarına girmiş olan bazı durumlara uygulanması istenmiştir. Ayrıca, yine bir ders konusu içinde kullanılacak bir dizi kelime listesi hazırlanarak bunların çağrışımları istenmiştir. Sözkonusu metin ve listeler hem Türkçe hem de İngilizce olarak geliştirilmiş, verilen cevaplar arasında olup olmadığı araştırılmıştır. Metin ve kelime listeleriyle ilgili olarak dört grup oluşturulmuştur. Bu gruplar şöyledir :

- İngilizce metin - İngilizce cevap (II)
- İngilizce metin - Türkçe cevap (IT)
- Türkçe metin - İngilizce cevap (TI)
- Türkçe metin - Türkçe cevap (TT)

Dört ayrı durumu içeren metin ve listeler bir ders saati içinde öğrencilere rasgele dağıtılmış ve cevaplama sonrasında deneklerin kullandığı süre de kağıtlarına kaydedilmiştir. Deneklerden alınan cevaplar da dört açıdan incelenmiştir.

- Metindeki iki kavramla ilgili olarak günlük hayattan verilen örnek sayısı.
- Listedeki kelimelerden çıkarılan çağrışım sayısı.
- Kavramları anlama derecesi.
- Cevap süresi.

Anılan araştırmanın bulgusu beklendiği gibi, örnek sayısı, çağrışım sayısı ve anlama derecesi itibariyle en yüksek ortalama değerini (TT) grubunda yer aldığını ortaya koymuştur. Ayrıca (TT) grubunda ortalama cevaplama süresi de en düşük çıkmıştır. (Sözkonusu çalışma ve bulgularıyla ilgili ayrıntılı bilgi edinmek isteyen meraklı okuyuculara araştırma metninin tamamını incelemeleri önerilir.)

3) **Amatör Bir Araştırma** : Hacettepe Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü son sınıfında okuyan 6 öğrencinin kişisel çabalarıyla, meraklarını gidermek üzere giriştikleri bir amatör araştırma da bulguları itibariyle diğer kaynaklardan edinilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir.* Anılan grup ODTÜ, Bilkent, Gazi Ü. İİBF, A.Ü. SBF'de öğrenci ve öğretim üyelerine soru kağıdı uygulamışlar ve "Yabancı Dil mi?" "Yabancı Dilde mi?" biçiminde özetlenebilecek sorularla eğilimlerini saptamışlardır. Ayrıca öğrenciler kamu ve özel kesimde işveren konumundaki 27 kişiye anket uygulamışlar ve işveren olarak, İktisat mezunu bir kişiyi işe alırken kişinin yabancı dil bilgisine mi, yoksa mezun olduğu okuldaki öğretim diline mi baktığını sormuşlardır. Öğrencilerin araştırmasında elde ettikleri bulgular şöylece özetlenebilir :

- Öğretim dilinin Türkçe olması başarıyı olumlu biçimde etkilemektedir. Bu kanıtı öğrenciler de öğretim üyeleri de paylaşırlar.

- İşverenlere göre işe alınırken mezun olunan okuldan çok yabancı dil bilgi düzeyi önemli olmaktadır.

Yukarda sözü edilen kaynaklardan edinilen bilgiler çerçevesinde, yabancı dilde öğretimin karşılaştığı sorunlar şu başlıklar altında toplanabilir :

1) **İletişim Etkinliği** : Yabancı dilin öğretim dili olarak benimsenmesinin yarattığı en belirgin ve bilinen sorununun iletişim etkinliğindeki düşüş olduğunda büyük bir görüş birliği vardır. Yabancı dilde öğretimi savunmaların dahi, anadille iletişimin çok daha etkin olacağını (olduğunu) kabul ettikleri söylenebilir. Doç. Dr. S. Tevruz'un çalışması da esasen bu sonucu doğrulamakta ve bir bakıma "malumu ilân" etmektedir.

2) **Araç - Amaç Karmaşası** : Öğretim dili konusu bir araç iken, adeta amaç konumuna getirilmekte ve bilim dalındaki yetkinlik, yabancı dili araç olarak kullanabilme becerisine bağlanmaktadır. Yabancı dil bilgi düzeyi yüksek olan öğretim elemanları ve öğrencilerin, bilim dalındaki yetkinliklerinin üzerinde bir ranta sahip olmaları sözkonusu olabilmektedir.

3) **Ulusal Dilde Gerileme** : Öğretim dilinin yabancı dil olarak seçilmesiyle ulusal dilin bilim dili olarak gelişmesi önemli ölçüde etkilenmekte ve hatta engellenmektedir. Ulusal dilde bilim dilini oluşturma ve geliştirme görevini yerine getirmek dilbilimcilerle, ilgili bilim dallarındaki çalışanların sorumluluğundadır. Unutulmamalıdır ki, bilim ve sanat diline sahip olunmadan, ulusal dilin zenginleşmesi söz konusu olamaz.²

4) **Ölçme - Değerlendirme** : Yabancı dilin öğretim dili olmasıyla iletişimde etkinlik sağlanamamakta ve bu nedenle de, örneğin sınavlarda çoktan seçmeli test uygulamaları genellikle tercih edilmektedir. Özellikle iktisat öğretiminde kişinin analitik düşünme becerisini ölçme aracı olarak metin türü cevaplamalardan yararlanılmaması

* Anılan grupta Serap Harhar, Cengiz Işık, Deniz İzbul, Berna Özpolat, Nural Tekok ve Berna Yazgan adlı öğrenciler yer almıştır.

² Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Nadiye Sarıoğlu, "Bilim Dili ve Türkçe" İTÜ Dergisi, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Yayın Organı, 1991-2, s: 33-35.

önemli bir değerlendirme eksiği olarak düşünülmelidir. (Prof. Önder, Prof. Köymen ve diğerlerinin gözlemleri bu konuda benzerlik göstermektedir.)

5) Kantitatif Yaklaşımların Tercihi : İletişim etkinliğiyle ilgili olarak, derslerde daha çok kantitatif yaklaşımların benimsenmesi söz konusu olmaktadır. Matematiksel ve geometrik gösterimlerin yoğun dil kullanımı gerektiren kalitatif yaklaşımlara tercih edilmesi, kolay anlaşılabilir bir husustur. Ancak bunun da iktisat öğretiminde, Prof. Önder'in ifadesiyle "iktisadı alet yoğun hale kaydırarak, çok mekaniikleştirebileceğinden ve metodolojik bir tehlike" yaratmasından korkulur.

6) Düşük Verimlilik ve Yüksek Maliyet : Bilindiği gibi, yabancı dilde öğretim yapan yükseköğretim kurumları, yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmayan öğrencilere bir yıllık hazırlık programları uygulanmaktadır. Yabancı dil bilgisi yeterli kabul edilenler ise genellikle, yabancı dilde eğitim yapan orta öğretim kurumlarından mezun öğrencilerdir. Hazırlık programları ne kadar verimli bir biçimde uygulanırsa uygulansın, genellikle sosyal bilimler öğrencileri için yeterli olamamakta ve bu nedenle de aynı sınıfta paylaşan hazırlıktan gelen öğrencilerle, yabancı dilden muafiyet sınavını kazanarak doğrudan gelenler arasında önemli bir fark oluşmaktadır. Bu şekilde oluşan ikili yapının öğretim süresince devam ettiği belirtilmektedir. (Prof. Önder ve Prof. Köymen'in gözlemleri) Sözkonusu ikili yapı nedeniyle, öğretim elemanlarının gruplardan biriyle bütünleşmeye gitmesi diğerinin dışlanmasına yolaçmakta ve iletişim etkinliğinin azalmasına neden olmaktadır.

Yabancı dilde öğretim kararı alan yükseköğretim kurumlarının öğretimlerini (hazırlık dahil) nisbeten etkin olarak ancak küçük sınıflarda yürütebilecekleri bilinmektedir. Böylece, öğrencilere derslere devam, tartışmalara katılma, not tutabilme ve soru sorabilme olanakları; tanınabilmektedir. Öğrencilerin pasif konumdan kurtarılmasını ve iletişim etkinliğini artırma olanağını veren bu uygulamaların yüksek maliyetli girişimler olduğunda şüphe yoktur. Ne var ki, her zaman bu olanaklar da sağlanamamakta ve öngörülen yararlar elde edilememektedir. Örneğin İstanbul Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü kurulduğu yılda 17 öğrenci ile öğretime başlamışken, şimdi öğrenci sayısını 260'a yükseltmiş ve Prof. Önder'in ifadesiyle "Türkçe İktisat Bölümündeki olumsuz koşullara" sahip olmuştur.

Yabancı dilde öğretim kaliteli fakat pahalı sayılabilecek kaynaklarla yürütülebilmektedir. Zengin bir kütüphanenin kurulması ve öğrenciler için yayın satış ya da kiralama servisi verebilecek birimlerin oluşturulması gerektiği açıktır. Ancak yabancı dil sorununu aşamamış öğretim elemanları ve öğrencilerin, bu olanaklar yaratılabilir bile, bundan gerektiği ölçüde yararlanamadıkları (yararlanamayacakları) anlaşılmaktadır. Görüştüğüm öğretim elemanları, öğrencilerin Türkçe kaynak talep etiklerini, ders sonunda konunun Türkçe özetlenmesini istediklerini aktardılar. Yabancı dilde yazılmış tek kaynağın (kitap, dergi, teksir) dahi öğrenciler tarafından gereği gibi kavranmadığı, bir çok durumda kalıp halinde öğrenciler tarafından gereği gibi kavranmadığı, bir çok durumda kalıp halinde ezberleme yoluna başvurulduğu bildirilmiştir. Sonuç olarak iletişimde etkinliğin sağlanamamış olması nedeniyle yüksek maliyetli girişimlerden beklenen verim elde edilememiştir.

IV. Genel Değerlendirme ve Sonuç :

Çağı yakalama kaygusuyla özellikle son on yılda, yükseköğretim kurumlarında yabancı dille öğretim furyasının artışı gözlenmektedir. Öyle ki, bu gelişmelere en son olarak, ilk - orta - lise - yüksekokul biçimindeki bir "Dikey Tamlaşma" öncülüğünün örneğini veren Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu da kaulmıştır. Bu gelişmelerin ne ölçüde sağlıklı olduğu konusu tartışılmalı ve araştırılmalıdır. Oysa bu konuda, sosyal talep bu yönde denilerek, mevcut gelişmeler karşısında teslimiyetçi bir tavır takınılmış ve seyirci kalınmıştır.

Prof. Ş. Turan'ın eserinden aynen aktardığım aşağıda yer alan sözler, bugün için belki çok daha geçerli olabilecek önemli dersleri içermektedir.³

"İmparatorluk döneminde Türkçenin arılığı ve özelliği korunamadığı gibi dilin egemenlik altına alınan tüm topluluklara ve azınlıklara yayılmasına da hiç önem verilmemişti. Medrese öğretimi Arapçaya dayandırıldığından Türkçe, bilim dili olma niteliğini yavaş yavaş yitirmiş, azınlık okullarında ise Türkçeye yer verilmediğinden toplulukların kendi dilleri özendirilmişti.

Artık çağın gereklerini karşılayamayan kurumlarının yeniden düzenlenmesine başlandığı sırada her alandaki geri kalmışlıktan kurtulabilmek için yeni okullar açmak ve dış dünyadaki bilimsel buluşlarla yapıtları Türkçeye kazandırmak zorunluluğu duyulmuştu. Ancak yeni açılan meslek okulları için Türkçe yazılmış ders kitapları olmadığı, zengin sayılan Osmanlıcanın da bilimsel terimleri karşılamaktan uzak olduğu görülmüştü. Bu yüzden 1827'de açılan Tıp Okulunda geçici de olsa öğretim dili olarak Fransızca kabul edimişti. Bununla birlikte bu çözüm Türkçeyi yeniden bilim dili olarak ele almak ve bilimsel terimlere karşılık bulmak gereğini gözler önüne sermişti. Devrin Padişahı II. Mahmud bu zorunluluğu şöyle dile getirmişti.

"Tıp bilimini tümüyle kendi dilimize alıp gerekli kitapları Türkçe olarak düzenlemeye çalışmalıyız. Sizlere Fransızca okutmaktan benim beklodüğüm, Fransız dilini öğretmek değildir. Ancak tıp bilimini, öğretip yavaş yavaş kendi dilimize almak ve ondan sonra menketin her yanında Türkçe olarak yaymaktır."

İlginçtir ki, bugün İngilizce Tıp öğretimi "geçici" bir program olarak kabul edilmektedir. Pek muhtemelen II. Mahmud'un görüşlerine katılanlar da, bu konuda yüksek sesli bir tartışmaya girmemektedirler.

Kanımızca, İngilizce bilmeden, İngilizce yayınlanmış kaynaklara gerektiği ölçüde ulaşmadan çağdaş iktisat öğretiminin gerçekleşmeyeceğini söylemek abartma sayılmamalıdır. Ancak bu, öğretim dilinin İngilizce olmasını kesinlikle gerektirmeyen bir olgudur. İletişimde etkinliğin sağlanamadığı, Prof. E. Türkcan'ın deyişiyle "Türkün Türke işkencesi" biçiminde yürütülen derslerle iktisat öğretiminin özünü yitirmesi söz konusu olduğu gibi, Prof. Dr. M. Soysal'ın "Türkçesiz Gençlik"⁴ i oluşmaktadır.

³Şerafettin Turan, *Atatürk ve Ulusal Dil*, Türk Dil Kurulu Yayınları, Ankara 1981, s: 8-9.

⁴Mümtaz Soysal, "Türkçesiz Gençlik", *Milliyet*, 22 Ekim 1988.

Öğretim dili konusu Milli Eğitimde ulusal dil politikası çerçevesinde tartışılmalı ve bugünkü başıbozukluktan bir an önce kurtarılmalıdır. Yükseköğretim kurumlarının ve özellikle Üniversitelerimizin sadece toplumun "talebine" göre değil, ülkenin uzun dönemli "ihtiyaçlarına" karşı duyarlılık gösterebilecek biçimde yeniden yapılanmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Güvenç Bozkurt, **Kültür Konusu ve Sorunlarımız**, İstanbul : Remzi Kitabevi, 1985
- Tevruz Suna, **Eğitim :Yabancı Dil mi? Yabancı Dilde mi?**,Marmara Üniversitesi İşletme Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No. 1989/001.
- Turan Şerafettin, **Atatürk ve Ulusal Dil**, Türk Dil Kurumu yayını,1981.
- Sarıoğlu Nadiye, **"Bilim Dili ve Türkçe"**, İTÜ Dergisi İstanbul Teknik Üniversitesi yayın organı 1991-2.
- Soysal Mümtaz, **"Türkçesiz Gençlik"** Milliyet, 22 Ekim 1988